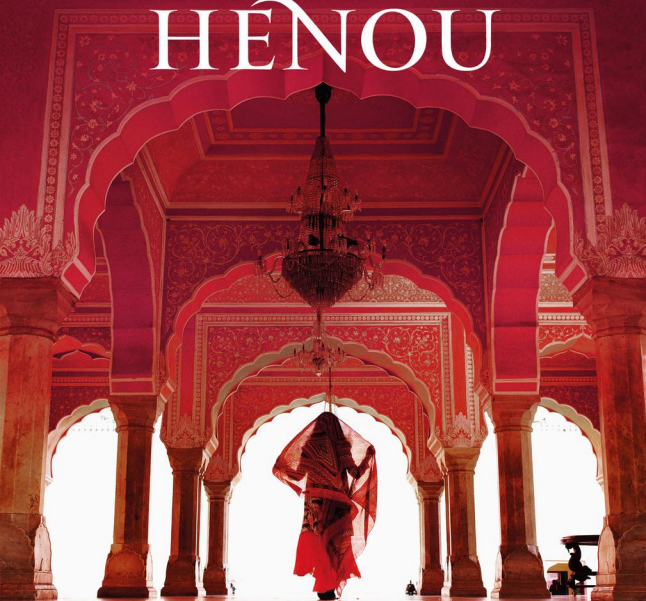

UMELKYŇA S HĚNOU

ALKA JOSHI

TATRAN

UMELKYŇA
S
HĚNOU

ALKA JOSHI

TATRAN

Z anglického originálu Alka Joshi: THE HENNA ARTIST,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Mira, Toronto 2020,
preložila Lenka Cinková.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2021 ako 5285. publikácia.
Vydanie I.
Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko
Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová
Odborná jazyková spolupráca Anna Rácová
Jazykové redaktorky Zlata Sršňová, Martina Vyšná
Technická redaktorka Eva Zdražilová
Sadzba AldoDesign, Bratislava
Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved including the right of reproduction in whole, or in part
in any form. This edition is published by arrangement with Harlequin Books S.A.

This is a work of fiction. Names, characters, places and incidents are
either the product of the author's imagination, or are used fictitiously,
and any resemblance to actual persons, living or dead, business
establishments, events, or locales are entirely coincidental.

THE HENNA ARTIST © 2020 by Alka Joshi
Translation © Lenka Cinková 2021
Gitándžali (úryvok z prekladu) © Lubomír Feldek
Jana Eyrová (úryvok z prekladu) © Štefan Kýška
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2021

ISBN 978-80-222-1173-4

*Mojej matke Sudhe Latike Joshiovej, ktorá bojovala za moju nezávislosť.
Môjmu otcovi Rameshovi Chandrovi Joshimu, ktorý mi spieval
tú najkrajšiu uspávanku.*

*Pútnik musí zaklopať
na všetky cudzie dvere, kým sa dostane k vlastným,
a človek musí prejsť všetkými vonkajšími svetmi,
aby sa dostal do najvnútornejšej svätyne na samom konci.*

Úryvok z básne *Cesta domov* od Rabíndranátha Thákura

*Keď ti bohyňa bohatstva príde dať požehnanie,
neodchádzaj z miestnosti, aby si si umyl tvár.*

Hindské príslovie

ZOZNAM POSTÁV

Lakšmí Šástríová – tridsaťročná umelkyňa s henou, žije v Džajpure.

Rádhá – Lakšmina trinásťročná sestra, narodila sa až po tom, čo Lakšmí odišla zo svojej dediny.

Málik – Lakšmin pomocník, má sedem alebo osem rokov (nevie presne), žije v preľudnenom vnútornom meste so svojou muslimskou tetou, bratrancami a sesternicami.

Párvatí Singhová – tridsaťpäťročná žena z vyššej spoločnosti, manželka Samíra Singha, matka Raviho a Góvinda Singhovcov, vzdialená príbuzná džajpurskej kráľovskej rodiny.

Samír Singh – známy architekt z vysokej kasty z rádžpútskej rodiny, manžel Párvatí Singhovej, otec Raviho a Góvinda Singhovcov.

Ravi Singh – sedemnásťročný syn Párvatí a Samíra Singhovcov, študuje na internátnej chlapčenskej škole Méjó (niekoľko hodín od Džajpuru).

Lálá – stará dievka, dlhoročná slúžka u Singhovcov.

Šílá Šarmová – pätnásťročná dcéra pána a pani Šarmovcov, bohatých bráhmanov pochádzajúcich zo skromných pomerov.

Pán V. M. Šarma – oficiálny staviteľ džajpurskej kráľovskej rodiny, manžel pani Šarmovej, otec štyroch detí vrátane najmladšej dcéry Šíly Šarmovej.

Džaj Kumár – starý mládenec, priateľ Samíra Singha z čias štúdia na Oxforde, pracuje ako lekár v meste Šimlú (na úpätí Himálají, jedenásť hodín cesty z Džajpuru).

Pani Ajangárová – Lakšmina domáca v Džajpure.

Pán Pándéj – Lakšmin sused, takisto nájomník pani Ajangárovej, súkromný učiteľ hudby Šíly Šarmovej.

Hari Šástrí – Lakšmin manžel, s ktorým žijú odlúčene.

Sás – v hindčine toto slovo znamená svokra; keď Lakšmí hovorí o svojej *sás*, má na mysli Hariho matku. Ak sa žena obracia na svoju svokru priamo, používa úctivý výraz *sásudží*.

Pani Joyce Harrisová – mladá Angličanka, manželka britského vojenského dôstojníka pôsobiaceho v Džajpure v skupine, ktorá má na starosti odovzdanie Britskej Indie.

Pani Jeremy Harrisová – svokra Joyce Harrisovej.

Pitádží – otec v hindčine.

Má – matka v hindčine.

UMELKYŇA S HENOU

Munčí – stavec z Lakšminej dediny, naučil Lakšmí kresliť a Rádhu miešať farby.

Kánta Agarválová – dvadsaťšesťročná manželka Manua Agarvála, študovala v Anglicku, pochádza z rodiny kalkatských literátov.

Manu Agarvál – riaditeľ správy budov džajpurskej kráľovskej rodiny, Kántin manžel, študoval v Anglicku, príbuzný rodiny Šarmovcov.

Bádžú – starý rodinný sluha Kánty a Manua Agarválovcov.

Džajpurský mahárádža – najvyšší člen kráľovskej rodiny v meste, ale bez skutočných právomocí, bohatý vlastník veľkého množstva pôdy, majiteľ niekoľkých palácov v Džajpure.

Nárájan – staviteľ Lakšminho nového domu v Džajpure.

Maharání Indirá – mahárádžova nevlastná matka, manželka zosnulého džajpurského mahárádžu, bezdetná, nazývaná aj kráľovná vdova.

Maharání Latiká – tridsaťjedenročná manželka súčasného mahárádžu, študovala vo Švajčiarsku.

Mádhó Singh – papagáj maharání Indiry.

Pani Patélová – Lakšmina verná zákazníčka, majiteľka hotela.

PROLÓG

*Adžar, štát Uttarpradéš, India
September 1955*

Zlahka našlapuje na tvrdú zem, jej zhrubnuté chodidlá necítia drobné kamienky a stuhnuté blato na brehu rieky. Na hlave si pridrža *mutkí*, hlinenú nádobu, v ktorej každý deň nosí vodu zo studne. Dnes v nej však namiesto vody nesie všetok svoj majetok: náhradnú spodničku a blúzku, matkino svadobné sárí, *Príbehy o Kršnovi*, z ktorých jej čítaval otec, so stránkami vyšúchanými dlhoročným používaním a list z Džajpuru, čo prišiel dnes ráno.

Keď v diaľke začuje hlasy žien z dediny, zaváha. Klebetnice perú sárí, blúzky, spodničky a *dhótí* a pritom sa zhovárajú, smejú, rozprávajú si rôzne príhody. Dievčina však vie, že hneď ako ju zbadajú, prerušia prácu i rozhovory, budú na ňu zízat, odplávať si a prosiť Boha, aby ich ochránil pred Dievčaťom, čo nosí smolu. Spomenie si na list, bezpečne uložený v *mutkí*, a pomyslí si: *To nič. Aj tak to bude naposledy.*

Včera ženy dobiedzali do hlavy dediny: *Prečo Dievča, čo nosí smolu, stále býva v učiteľovej chatrči? Potrebujeme ju pre nového učiteľa.* Nechcela na seba upozorniť, bála sa, aby nevošli dnu a nevyvliekli ju odtiaľ za vlasy, preto mlčky a nehybne sedela medzi štyrmi hlinenými stenami. Teraz ju už nemal kto ochrániť. Telo jej matky minulý týždeň spálili spolu s kosťami mŕtvych zvierat – taká je pohrebná hranica chudobných. Jej otec, bývalý učiteľ, ich pred šiestimi mesiacmi opustil a krátko nato sa utopil v plytkom jazierku pri rieke. Bol taký opitý, že keď si poňho prišla smrť, pravdepodobne to vôbec nepocítil.

Každý deň počas uplynulého týždňa ležala dievčina na zemi za dedinou a čakala na poštára, ktorý občas prichádzal na bicykli zo susednej dediny. Len čo ho dnes ráno zbadala, vyskočila z úkrytu a vyplašila ho. Opýtala sa, či nemá poštu pre jej rodinu. Poštár sa zamračil, zahryzol si do líca, cez hrubé okuliare na ňu uprel uslzené oči. Videla, že ju ľutuje, no zároveň sa hnevá – žiadala od neho čosi, na čo má nárok iba hlava dediny. Ona mu pohľad bez mihnutia oka opätovala. Napokon jej chvatne podal hrubú obálku z pevného, ľahkého papiera adresovanú jej rodičom, ani na ňu nepozrel, nasadol na bicykel a odišiel tak rýchlo, ako vládol.

Dievčina s vystretým chrbtom a vypätou hrudou kráča okolo žien na brehu rieky. Zazerajú na ňu. Cíti, že srdce sa jej divo chveje, ale prejde okolo, rovná ako bambus, s hlinenou nádobou na hlave, akoby mala namierené k studni pre roľníkov tri kilometre od dediny – jedinej, ktorú smie používať.

Klebetnice si už nešepkajú, ale kričia: *Pozrite na ňu, Dievča, čo nosí smolu! V tom roku, keď sa narodila, kobyľky zožrali celú úrodu pšenice! Jej staršia sestra opustila manžela a zmizla bez stopy! Hanba! V ten istý rok jej matka oslepla! A otec sa dal na pijatiku! Škandál! Dokonca aj farbu má pochybnú! Modré oči majú iba Angrédživalí! Patrí vôbec k nám? Patrí do našej dediny?*

Dievčina často premýšľala o staršej sestre, ktorú ženy spomínali. Vo sne vídala jej tvár ako tieň, no rodičia o nej nikdy nerozprávali, akoby ani neexistovala. Klebetnice hovoria, že z dediny odišla pred trinástimi rokmi. Prečo? Kam šla? Ako sa jej podarilo uniknúť z miesta, kde klebetnice sledujú každý krok? Ušla za hlbokej noci, keď kravy a kozy spali? Vraj ukradla peniaze, no nik v dedine nemá peniaze. Ako si zháňala jedlo? Niektorí vravia, že sa prezliekla za muža, aby ju po ceste nezasta-

vili. Iní zas, že utiekla s chlapcom od cirkusu a pracuje ako tanečnica vo vykričanej štvrti v Ágre.

Pred tromi dňami ju chromý starec Munčí, jej jediný priateľ, varoval, že ak neopustí chatrč, hlava dediny ju buď prinúti vydať sa za ovdoveného roľníka, alebo ju vyženie.

„Nie je tu pre teba miesto,“ povedal jej Munčidží. Ale kam sa má po dieť trinásťročná sirota bez rodiny a bez peňazí?

Munčidží ju nabádal: „Buď odvážna, *béti*.“ Prezradil jej, kde nájde svojho švagra, muža, ktorého jej staršia sestra pred toľkými rokmi opustila. Žije v neďalekej dedine. Možno jej pomôže nájsť sestru.

„Prečo nemôžem ostať s vami?“ opýtala sa.

„To sa nepatrí,“ odvetil starec láskavo. Zarábala si tým, že maľoval obrázky na vysušené listy figovníka posvätného. Aby ju utešil, venoval jej obrázok. Ona sa rozzúrila a takmer ho do starca hodila, no vtom si všimla, že je na ňom Pán Kršna a kŕmi mangom svoju partnerku Rádhu, jej menovkyňu. Bol to najkrajší dar, aký kedy dostala.

Keď sa priblíži k dedinskému mlatu, spomalí. Štyri voly zapriahnuté do jarma kráčajú do kruhu okolo veľkého ploského kameňa a melú obilie. Prém, ktorý má voly na starosti, sedí chrbtom opretý o chatrč a spí. Rádhá ho potichu obíde, ponáhla sa k úzkej cestičke vedúcej ku Ganéšovmu chrámu. Svätyňa má nevelký otvor, vnútri stojí socha Pána Ganéšu. Pri nohách slonieho božstva ležia dary: mladý kokos, nechtíky, malá nádobka masla *ghí*, plátky manga. Zo santalového vonného kužeľa stúpa tenký zvlhnutý prúžok dymu.

Dievčina položí Munčího obrázok Kršnu pred Ganéšu, boha, ktorý dokáže odstrániť každú prekážku, a prosí ho, aby z nej sňal kľatbu Dievčata, čo nosí smolu.

Kým príde do švagrovej dediny, ktorá leží šestnásť kilometrov na západ, je neskoré popoludnie, slnko už kleslo k obzoru. Rádhá sa v bavlenej blúzke potí. Chodidlá a členky má zaprášené, v ústach sucho.

Pri vstupe do dediny je opatrná. Krčí sa v kríkoch, skrýva sa za stromami. Vie, že dievčatu, čo prichádza samo, sa nedostane vľúdneho prijatia. Hľadá muža, na ktorého by sedel Munčího opis.

Zbadá ho. Tam je. Čupí pod banjánom, priamo oproti nej. Jej švagor.

Má husté masné vlasy čierne ako uhoľ. Medzi spodnou perou a bradou sa mu kľukatí dlhá zvrastená jazva. Nie je mladý, ale ani starý. Na sebe má tričko fľakaté od kari a zaprášené *dhóti*.

Vtom si všimne, že v prachu pred ním kvočí akási žena. Jednou rukou si podpiera lakeť, predlaktie jej visí v neprirodzenom uhle. Hlavu jej celkom zakrýva *pallú*, prihovára sa mužovi tichým šepotom. Rádhá ich pozoruje a uvažuje, či sa jej švagor znova oženil.

Vezme do ruky kamienok a namieri ho naňho. Minie. Na druhý pokus ho traťí do kolena, no on len švihne rukou, akoby odháňal hmyz. Pozorne načúva žene. Rádhá doňho ďalej hádže kamienky, niekoľkokrát ho zasiahne. Muž napokon zdvihne hlavu a rozhliadne sa okolo seba.

Rádhá vkročí na čistinu, ukáže sa mu.

Oči sa mu rozšíria, akoby videl ducha. „Lakšmí?“ vytisne zo seba.

PRVÁ ČASŤ

1. KAPITOLA

*Džajpur, štát Rádžasthán, India
15. novembra 1955*

Nezávislosť všetko zmenila. Nezávislosť nezmenila nič. Osem rokov po odchode Britov máme bezplatné štátne školy, tečúcu vodu a vydláždené cesty. No Džajpur sa mi zdá stále rovnaký ako pred desiatimi rokmi, keď som prvýkrát vkročila do jeho prašných ulíc. Po ceste za našou prvou zákazníčkou sme sa dnes ráno s Málikom takmer zrazili s mužom, ktorý niesol na hlave vrecia cementu, keď vtom medzi nami presvišťal bicykel. Bicyklista držal pod pazuchou dvojmetrový rebrík, svojou jazdou vychýlil z dráhy voz ťahaný koňmi, voz z boku vrazil do prasaťa a to s kvičaním zmizlo v úzkej uličke. V istej chvíli sme museli ustúpiť nabok a počkať, kým okolo prejde hlučná skupinka *hidžrov*. Muži oblečení v sári s namaľovanými perami zastali pred domom a spevom a tancom oslavovali narodenie chlapca. Boli sme takí zvyknutí na pachy mesta – kravský hnoj, kuchynské ohne, kokosový vlasový olej, kadidlo zo santalového dreva a moč –, že sme ich skoro ani nevnímali.